

ИЗЛАЗИ

уторником, четвртом
и недељом

ЦЕНА

ЗА 1 МЕСЕЦ 1 ДИНАР
ИЛИ 1 КРУНАПреглату примају све
поште у Србији и
иностранству

ЗВЕЗДА

ПОРОДИЧНИ ЛИСТ

ПРЕПЛАТУ ТРЕБА СЛАТИ:
Стеви М. Веселиновићу
проф. БогословијеНЕПЛАЋЕНА ПИСМА
НЕ ПРИМАЈУ СЕ

Рукописи не враћају се.

УРЕДНИШТВО СЕ НАЛАЗИ:
Кнежев Споменик бр. 9.

БРОЈ 10 ПР. ДИН.

Уредник: Јанко М. Веселиновић

БРОЈ 10 ПР. ДИН.

ПОСЛЕДЊЕ ПРОЛЕЋЕ

НЕСТАЛО ЈЕ ЗИМЕ, ОКОПНЕО СНЕГ,
ЛУПОЉАК ЛИСТА И ТРАВА НИЧЕ,
СВЕЖИНОМ ДИШЕ ПОЉЕ И ВРЕГ,
ВЕСЕЛО СЛАВУЈ ДРУГАРА КЛИЧЕ.
ПРОЛЕЋЕ СТИЖЕ И ЗДРАВИ СВЕТ;
И ПЕСНИК, ЕНО, С ПРОЛЕЋЕМ ХОДИ,
И ПЕСМОМ БУДИ УСПАВАН ЦВЕТ
ПОЈУТИ ХИМНУ МИЛОЈ СЛОБОДИ.
И УВЕК ТАКО ЗАЈЕДНО С ЊИМ,
ДОЛАЗИ ОСУНЧАН СВЕТИМ ЗРАКОМ,
И ГЛАСОМ ТИХИМ, ВОЖАНСТВЕНИМ,
СВЕТ ВАСКРСАВА ПОКРИВЕН МРАКОМ.
А КАД ПРОЛЕЋЕ ПОСЛЕДЊИ ПУТ
У СЛАВИ СИНЕ С ГРАНЧИЦОМ СРЕЋЕ —
ПЕСНИК, НЕБЕСКИМ СНОМ ЗАДАХНУТ,
МАХНУЋЕ МИЉЕ И ДОЋИ НЕЋЕ!
ОДАЗВАН БИЋЕ ПРЕД СВЕТИМ ТРОН,
ДА, ТУ, ОКРУЖЕН РАЈЕМ ОД СВУДА,
НЕКА СВРШЕТАК И ПРИМИ ОН —
ВЕСНИЦУ ТРУБУ СТРАШНОГА СУДА!

1898 г.

Сокољанин.

ЖРТВА ЉУБАВИ

— Н О В Е Л А —

(НАСТАВАК)

— Знаш ли ти шта сам ја? рече он а очи му сјаке, па и лице добило неки особити радостан израз.

— Ти си поручник Никола, најбољи друг, заљубљен до ушију. Ти си пуковски громовник...

— Ха, ха, ха, засмеја се он. Е ниси погодио. Ја сам најсрећнији човек на свету, ја сам испросио Олгу!

— Шта, шта кажеш? — За мал' не рекох несрећниче.

Соба ми се окрену. Као муња пролете ми мисао: а Вера, да ли ће бити моја? У том тренутку завидео сам му.

— Пријатељу, да се пољубимо! Срећан си и завидим ти!

— Имаш и на чему, Олга је злато, ти већ знаш; дошао сам да те од њене стране замолим, да дођеш у суботу — биће мала, домаћа забава.

— Драге воље, пријатељу, изјави јој мој поздрав и срдечно хвала.

— Шта ми ти радиш? пита ме он.

— Ето, ништа, пио чај, па сам онда седео и пискарао нешто.

— Шта си пискарао? Дај да видим! И узе лист са стола.

Ја га хтедох предупредити, али беше доцкан.

— Тако! развуче он. Дај овамо пуле! Хм... опасно... опасно... па ти си, несрећниче, у последњем стадијуму.

— Шта ти опет? набрецнух се. Он ме погледа па тек поче читати: Вера, Вера, Вера... окрећући лист на све стране.

— Ти си заљубљен, мој мали, и то опасно... Ха, ха, ха... Едисон, Бога ми, пронашао Веру. Нек је у добри час! Живели Влада и Вера. Кажми ми, молим те, која је...

Немадох куд него му испричах све.

— Пази само, Никола, ником ни речи, па ни Олги.

— Молим те немој да ме врећаш! Ја сам гроб... Знаш шта, Владо, сад је девет сахата, хајд да идемо у касину, позвао сам још неколико другова, да попијемо коју.

— С тобом и у ватру и воду! Хајде да пијемо у част и славу љубави!

Од једном ме обузе весеље, стресох сву тугу и бригу. Дођосмо у касину; другови чекају као запете пушке.

— Здраво, здраво, чује се па све стране.

— Господо, грмну Никола, скупио сам вас да вам саопштим пријатну вест. Господо, вечерас ћемо да пијемо у част и славу љубави!

— Браво, живео говорник, живела љубав! Господине, Едисоне, поставите батерије, ха, ха, ха!

— Седи, војско, седи узданицо, батерије су готове! рекох ја.

Не потраја дуго, донесоше лакеји флаше с вином, чаше и мезе. Веселе отпоче.

Знате ли, шта је то весеље водника? Ту све ври, ту је младост, ту су идеали, ту је песма, смех, ту су зажарена лица, аргументи без апелате, другови — то све гине једно за друго и са чашом и са сабљом.

— Господо, диже се ветеран поручник Петар, без кога не може ни једно весеље. Пијем ову чашу у славу љубави! Другови, нека се сада сваки сети своје драгане, па нек искани чашу у њено здравље!

— Ура!. Живео, живео!. И поче куцање. Од једном се захори: „Док млађан траје жар“. То је било море од весеља, зажарена лица, ватрене речи, раскопчане блузе, дим дувански. На столу чаше, таџири, флаше свакојаке. Све то живи, гори.

— Хоћемо ли шампањ? викну неко.

— Хоћемо! повикасмо сви. Донесоше и разлише.

— Дижем чашу за здравље и срећу вереника и веренице, живели!..

— Живели!..

„Многаја љета“. Веселе је достигло свој врхунац. Напослетку се разиђосмо. На бојишту остадоше неколико тешко рањених; остали бежу контузирани.

Прође велики пост, прође и Ускрес, био сам на забави и код Олге. Дочекала ме је лепо и предусретљиво. По њеном понашању видело се да је потпуно срећна. По првим речима, по томе како ме је гледала, видео сам да јој је Никола све испричао, наравно да нисам одрицао, а гледећи на њу уживао сам у њеној срећи, и у души благодарих за њено топло, како да вам кажем, чисто сестринско понашање. Она ми је оним вишим, чисто женским инстинитом, умела тако деликатно да дирне моје осећаје, да пожели успеха; њен поглед чисто је говорио: желим ти, да будеш још срећнији него што сам ја. Све то би и прође. Пуче и пролеће а о Вери ни трага ни гласа.

Једног пролетњег дана, не знам ни сам због чега одох у варошки парк.

То је огроман старински парк, прилично запуштен, али та запуштеност даје му неку дивљу лепоту; столетне липе, маса цбуња и шибља, безброј веселих пропланака начинише га особито примамљивим. Ја се упутих једном пропланку, да оданде уживам у видуку који се отварао мојим очима. Сунце вас не греје, него вам својим топлим зрацима ласка као мајка јединцу.

Погледајте како је простран, како је диван видик. Право пред вама бесно хучи и пени се река, носећи последње санте леда; тамо даље на

њивама и ливадама отонио се снег, па се створила читава језерца, у којима се топе и милују сунчани зраци. Шумарци и цбуње збацили су са себе зимску одећу и стоје оголићени, само видиш њихову црну контуру; сеоске кућице беле се на сунцу на чисто вас маме; тек, тек, по негде по јаругама, видите остатке снега, који вам изгледа као болесник на последњем часу; тамо, амо, виде се омршавела стада оваца и стоке, како пасу; види се и по који сељак, изишао да ужива, да се надише пролетња ваздуха, да разгледа своју земљу, своју ранитељку. А над целим видиком диже се лака пара, то је дах земље: то се она буди из дубоког сна.

И ја осетих да се будим. Груди ми се надидимаху, срце ми заигра, осетих жудњу за далеким непознатим крајевима, за срцем драганиним, за милоштом мајчином. Нехотично се сетих Вере! Ах да је она овде да заједно уживамо, да слушамо куцање наших срдаца, па да се стопимо у једну хармонију!... Ах, да ли ме воли?! Ох, тај ужасан црв сумње гризе ми душу и убија наду. Опијен ваздухом, под утиском свемогућих осећаја, мислећи на Веру, ја пођох, и не гледећи куд, ишао сам махинално. Од једном се тргох, кад угледах лаку фигуру, што ми иђаше у сушет. Застадох и задрхтах од радости и изненађења. Та то је она — Вера! И потрчач.

— Ах, госпођице Веро, каква срећа, какав чудан случај да се баш овде први пут видимо; ја већ изгубио сваку наду да ћу вас икад видети.

Она се само осмехну, погледа и пружи ми руку.

— Како сте; кад сте дошли?

— Благодарим, као што видите; дошли смо пре три дана; па како тетка, у опште, слабо излази, то смо седели код куће...

— Пардон, прекинух, шта ради тетка?

— Благодарим, ено је седи на клупи, сунча се, а мени је дозволила да се шетам. Како сте ви, г. Владо?

— Хвала, осећам се као никад досад; овај пролетњи ваздух, ово сунце... онили су ме...

— И види се, рече она, лице зажарено, очи горе...

— Ах, па има ваздан још узрока, додадох ја. Она канда не обрати пажњу на моје речи, него рече:

— Диван дан.

— Божанствен... Хоћете ли да уживате у природи? Хајдемо на један пропланак. Пођосмо.

— Погледајте, како је диван видик!

— Ах, зацело, дивно, дивно...

И чисто се промени: лице јој обли румен, очи засијаше и она ућута, очарана видиком.

— Видите ли, са овог места, ја сам уживао и сећао се...

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Кога? прекину ме она.

— Вас!

Она обори очи, па их полако диже погледа ме, па рече.

— Зар само сад?

— Ах, не, госпођице Веро, ја сам се строго држао вашег завета: „Сетите се мене по који пут“, и са топлином, која ме у један мах обузе, продужих: Сећао сам се вас и дању и ноћу; само сам о вама мислио; једва сам чекао час ћу вас опет видети!

Погледах је, она се збунила, оборила очи па нервозно ломка једну суву гранчицу.

Од једном се прену па потрча као вила.

— Јелте, да је дивно? повика, и њен звонки глас одјекну по парку. Хајте стигните ме!

Ја појурих као бесомучан. Она застаде.

— Брже, брже!

Стигох. Сва се зајанурила, груди јој се надимаху, очи сјаје од уживања и задовољства.

— Погледајте, како су ме ове мале гранчице епелеле па не пуштају, као канџе.

— Дешава се тако и у животу, рекох и нагох се да јој ослободим сукњу, кад спазих њену малу ножицу. Ах, та ножица!

— Како то? зашта.

— Па тако, залети се кобац из облака, ухвати па не пушта.

— Ал соко ће отети! Боље соколу мртва, него коњу жива, додаде она брзо, па се одједном збуну, замисли се и задрхта к'о да хоћаше отрести неку тешку мисао. Чудна промена! Опет она иста Вера, са погледом пуним сете и непојамне туге.

— Хајдемо тетки, она нас сигурно чека, бојим се да се не љути, рече она озбиљно. Путем не проговорисмо ни једне речи: обоје смо премисљали.

— Где, а откуд ви овде? зашта ме тетка, чим ме угледа.

— Повуче ме нешто и ја дођох. Сретох у једној алеји госпођицу Веру; заједно смо шетали и ево довео сам вам је здраву и веселу, само је мало ноге поквасила.

— Ах, Боже, Веро, опет ме не слушаи; дете моје, хоћеш да назебеш.

— Нећу, тетице, чим дођемо пресвући ћу се. Ту ме погледа претећи.

— Е, хајд сад да идемо кући, рече тетка; како је по вољи изволте и ви с нама.

— О, како не бих, радо ћу вас пратити. Пођосмо.

— Како сте ви, госпођо!

— Хвала Богу, добро, само ме по неки пут глава боли, чини ми се полудела бих да ми није Vere.

— Ах, то је ужасно, ужасно, додадох ја са учешћем.

Тако у разговору стигосмо до њихове куће. При опросту тек ће ми тетка рећи:

— Изволте, походите нас, мило ће нам бити; нарочито Вери; поред мене и она јадница седи код куће.

— Благодарим, радо ћу вас походити, рекох и опростих се.

Одох потпуно пијан, час сам се задовољно смешкао, час јако гестикулирао.

(НАСТАВИЋЕ СЕ)

Б Р У К А

Старовремско . . . . јаој леле,
Овај брука неје било,
Красне моме, варке, беле,
Па убаве, па ти мило . . . .
Ал' да чујеш таки збори? . . . .
То у старо несу знали,
А денеске . . . . мани мори,
Далеко смо докарали!
Салт дек момче цуру воли,
Мора да се маје, вије,
Да гу варка, да гу моли,
Овај брука нигде није.
Ем гу варка, на зло ваћа,
Лудо женско, луда глава,
Још му пусто цвеће праћа
Арчи време бан-бадава.
Па му вика: „славеј пиле“,
Своја брука ич не крије,
А он њума „циле, миле“ —
Овај брука нигде није! . . .

Алексицац

Милорад М. Петровић

Г Д Е П О М О Р А Н Ц Е З Р У

од

Н. А. Љејжина

(НАСТАВАК)

XLIII

Посетиоци кафе-шантана понашаше се из почетка достојанствено и уздржљиво. Кокете набојадисане белилом и руменилом, у најчуднијим шенирима, с перјем, тицама и целим гнездима на глави, само су стрелале очима на људе, који седијаху за столовима, или усамљени, или у паровима, те испијаху лимунаду из високих и уских чаша. Али кад се мушка публика поднакитила вином и разним ликерима, кокете се почеше по-

сађивати и саме, уз непознате људе. Настаде праја. Људи почеше певати уз певаче и певачице, ударати у дланове по такту и лупати у под штаповима и сунцобранима. С њима се удружише и кокете, узвикујући од сувише опипљивих љубазности. Неко стаде обртати своју капу на штапу, подражавајући глумцу на сцени. Неко је пратио оркестар у грубој хармонији. С једнога краја полетеше запушачи и парчад од поморанцине коре. Коњурин и Николај Ивановић радознано се осврташе час овамо час онамо, и — смејаше.

— Ах, бик га убо! Да не ће и овде настасти бацање, као оно у Ници, на булевару? рече Коњурин. — У том случају требало би да се и ми снабдемо поморанциним корама, те да одговоримо. Еј, момче! Како ли те оно зваху? А-а-а Ботега! Дајдер ми једно пет поморанаца!

— Не треба. — То не треба! строго викну на њ Глафира, која беше поцрвенила од дивнога Асти, и дочена боцу, да налије себи још једну чашу.

— Глаша! Ти чини ми се много пијеш! напомиње јој Николај Ивановић. — Може те главица заболети.

— Марим ја за главу! Ово је вама на зло, рече она и испи чашу до дна. — А шта, јесте ли задовољни местом, у које сам вас довела? упита она злурадо мужа.

— Од куд си нас ти довела? Довезао нас је кочијаш. Само, молим те, не пиј тако много.

— Није то ништа. Нека пије. Двојица смо овде, савладаћемо је и пијану, рече Коњурин. — Пусти је нека се опије добро. Није ни шала, толико се развалинама римским занела. Цео дан развалине, те развалине...

— Нисам се ја занела развалинама, већ вашим владањем. А и ја ћу гледати да моје владање данас буде онако, као ваше... Видите ли овде напореда с нама за столом, овога Талијанчића? Сад ћу да пружим чашу и да се куцнем с њиме.

— Усуди се само! строго рече Николај Ивановић.

— Зашто да се не усудим? Нисте ли се и ви вечерас куцали с оним вртирепом. Овде, у иностранству, влада равноправност жепскиња, и нико ми не сме сметати, говорила је Глафира Семјоновна. — И шта се ви око мене врзете? Идите и правите друштво овим кокетама.

— Дабогме, ти би зајаукала, да то учинимо.

— Е, да, баш не бих.

На њихов сто паде парче поморанцине коре; бацно га неко. Она га узе и баци назад у публику. Паде и други комад. Глафиру Семјоновну, по њеној чудној капи, сигурно је неко држао за кокету.

— Је ли време да идемо кући? неспокојно се разбирао код жене Николај Ивановић.

— Ако вам је време, ви можете ићи, а за ме је још рано.

А на сцени, међу тим, текла је представа. Певање је замењено гимнастиком акробата. Ра запеше танак једек на бини. Изађе акробатка у лепом трикоу. Публика је бесно пљескала. Глафира Семјоновна погледа акробатку, сва плану и прошапута:

— Ах, ђубре једно... Дакле, то ли си ти!

Погледаше и Николај Ивановић и Коњурин акробатку и познадоше ону исту црнооку лепотицу, с којом су тако пријатно провели време за обедом и после обода. Коњурину засја лице и он нагази под столом ногу Николаја Ивановића.

— Зар ви не познајете своју пријатељицу? пита их злурадо Глафира Семјоновна. — Пљескајте јој, пљескајте... Видите ли каква је уметница? На конопцу игра!...

— Мани се! одговара Коњурин и насмејан одмахује главом. — То ми је први пут у животу да сам с акробатком пировао. Али, пази, каква изгледа у трикоу?... Са свим друкчија, него да нас, за столом. Ах, мува те ујела... акробатко!...

Међу тим, акробатка је извршивала разне задатке: ишла је по конопцу с полугом и без полуге, спуштала се и легала на конопцу, и дубила на глави. Николај Ивановић због жене не усуди се да гледа право акробатку, него је бацао погледе испод обрва. Глафира Семјоновна само дреће и говори:

— Море, ви сте дивно друштво за се данас пронашли. У осталом, за вас, људе, што горе то боље.

— Па, ко је знао да је она акробатка! Ја сам мислио да је она из другог ког сталеза, одговара Николај Ивановић. Седи за једним столом с нама, живи у истој гостионици...

— Како? Зар она живи у истој гостионици с нама? узвикну Глафира Семјоновна. — Е, драгане, онда ћу ја морати и тамо да мотрим на те, иначе, она ће те себи одмамити.

— А што не би... Кад ти велиш да је равноправност?...

— Умукни!

Акробатка заврши своју представу уз громко пљескање и, пославши публици пољубац, побеже за кулисе. Поче се друга представа, затим — антракт између представа, а супрузи Иванови се још једнако пребацују заједљивим речима: Глафира је и даље пребацивала мужу. Вино је још више бацило у ватру, она се зацрвенила, капа јој слетила на потиљак, чуперци косе видели су се на њеном челу. Публика из окола бацала је на Глафиру безобразне погледе.

Наједанпут, између столова, показа се акробатка, која је и изазвала сву пометњу код наших путника. Она је већ збацила трико, и навукла на се раскошну одећу, сламни шепир, с дугим, белим, нојевим пером. Прошав кроз редове столова, иза којих је људи гуташе погледима, она се посади за један сточић, и хтеде нешто наручити за се у лакеја; но, опазивши Николу Ивановића и Коњурина, диже се и приступи им.

www.unilib.rs Voyons, c'est vous messieurs... (Гле, то сте ви, господе) рече она њима, као старим познаницима и фамилијарно лупи Николу Ивановића по плећима, а погледом тражи столицу да се посади код њих.

Глафира шкргутну зубима.

— Марш, неваљалице! Како смеш ти да седнеш уз ожењена човека, који седи са својом законитом женом? узвикну она и размахну чашом на акробатку.

Ова, у недоумици одступи. Николај Ивановић скочи и домча жену за руку.

— Глаша! Глаша! Шта ти је? Зар се може правити такав скандал на јавном месту? уплашено је говорио он. — Гле, сва те публика посматра! Чашом си наумила да се бацаш! А знаш ли, да се за то може у полицију?...

— У полицију, у полицију! Удату ће жену свако заштитити. А какво право има та акробатка да насрне на породични круг?

— Голубице, та какав породични круг и може бити на оваквом месту, у кафе-шантану? Остави се, седи, стишај се... Умери се...

Акробатка и сама избрбља неке грдње па одмаче од стола; али Глафира се не даде умирити, него, чупајући своју руку из руку мужевљевих, узвикиваше:

— Дотле се нећу умирити, докле не напљужем тој мрској утвари пуне очи!... Пусти ме!...

Коњурин загради пут Глафири Семјоновној и такође покуша да је умири.

— Батали, матушка! Поврати се! Не пристоји се петљати с њом што било! Није лепо, верујте, верујте, то није лепо.

Глафира Семјоновна погледа га преко рамена, и, не видевши више акробатку рече:

— Аха! Побегла је, подли створ! Ну, сад хајде кући! командује она мужу.

— О, идем с радошћу, матушка!... Хајдемо, хајдемо кући, ако Бога знаш... одговори Николај Ивановић.

— И не само кући, него — сутра изјутра хајдемо даље из Рима. Даље, даље! У Неапољ. Не желим с том рђом да сам у једној гостионици.

— Хајде, куд хоћеш... Макар и ђаволу на рогове...

Николај Ивановић узне супругу под руку и повуче изласку. Ова истрже руку и пође сама. Свет, видевши сав скандал добацивао им је разне заједљивости.

Коњурин је ишао иза Иванових па је говорио:

— Молим вас... Ако ми, сутра изјутра одемо, онда кад ћемо папу римскога видети?

Глафира Семјоновна се обрте, подбочи и одговори:

— Сити сте се нагледали римске маме, па можете ићи и да не гледате папу! Доста вам је.

— Гле сад! Пошије баба грош, а за рубљу ти конопаца треба, да је обуздаш... промрмља Коњурин и пљуну.

Глафира Семјоновна, онако љута и не дочу његове речи, већ искочи из сале у ходник кафе-шантана.

(Наставиће се)

ВЕШТАЦ

— Пиетари Пенвертина —

Пре триестак година живљаше у једном селу у јужном крају округа улеборшког селак, којег су суседи звали *Викло*, што значи морска сврака. Овај је надимак добио отуда, што је чинио зла и што је хтео важити као вештац. Тада беше у народу заостао још један делић празноверице, те је Викло, према својем позиву, имао пуне руке посла. Он је призивао медведе, вукове и змије да нападају животињу и човека, или је гонио ове наказе, како је кад требало, или другим речима, како је кад био плаћен. Пронаћи украдену ствар, залуталу стоку, догнати кући, прогнати зле духове и лечити сваковрне људске и животињске болештине: спадало је у област његове делатности. Да би одржао глас правог вешца, ишао је о ускршњим ноћима у марвене кошаре, секао комађе од ушију крава и оваца, а богме каткад и од бутова, и чунао длаку из коњских грива и репова. Све је то по том крио у своју мађионичку врећу, како би изазвао радозналост и страх.

Ну просвета поче ширити своје зраке и у народ ових крајева, што је опет било повод, да је углед вештаца веома опао. Ну Викло настави своју вештину и посећиваше, као и пређе, кошаре и коњушнице.

Ново покољење сматрало је ово само као лудорију и беше изгубило сваку бојазан од вештаца, као што бејаше, у исто време, изгубило и веру у њихова врачанња. Ну било је и таквих, који су се држали старих празноверица, те тако трајаше и даље борба између сила мрака и светлости.

А и шта је друго човеков живот?

Једном о ускршњим празницима одлучи неколико трезвенијих сеоских младића, да вребају Викла, да виде да ли се још шуња по кошарама, и њихова намера беше да му добро наместе леђа, ако га укебају на делу. Своју одлуку одмах приведоше у дело. Дође ускршња ноћ, и извесан број младих вребала стајаше око Виклова дворишта на стражи, пазећи шта ће он предузети, спремно да га прате у стопу. У исто време, они су по суседним кошарама поставили страже за случај, ако би се Викло искрао неприметно из своје куће. Беху припремили звиждаљке ради давања знака другима, кад буду спазили вешца. Дуго су чекали у својој заседи и већ држаху, да су се узалуд само трудили. Али у глухо доба чу се слабо звиждање, као мамљив глас лепшаркин. Сви се пожурише ка правцу, од куда је долазио знак, и очас беху сви на окупу.

Онај, који бејаше дао знак причаше, како је видео Викла, где улази у кошару суседову, са врећом испод мишке; и они се размислише шта да раде. Један од њих предложи, да се кришом привуку кошари, и да посуктају у њу, као да беже од каквог вешца. Док други гледају да се прикрију, требало је да неко уплашено викне, да је дух овде ушао. Предлог би примљен, и млади људи примицаху се опрезно кошари. Кад беху дошли доста близо, пожурише тако нагло на врата кошаре, да надоше један преко другог. Кад беху унутра, притворише врата за собом, ударише резу изнутра и поставише стражу како им вештац не би умакао.

По том отпочеше овај разговор: „Јесте видели духа? — Јест, видех га. — Летео је по ваздуху. — Са брезовом метлом, место репа. — И две карлице, место крила. — Куда је одлетео? — На југ. — Не, видео сам где по земљи летуца. — Он се показује у разним облицима. — Носио је неку црну врећу испод пазуха. — Разуме се пуну крављих и овчих ушију и коњске длаке. — И осичјих гнезда. — И човечјих костију. — И живе у једној стакленој боци. — И са преломљеном гробарском лопатом у руци, место тојаге. — Ху, ала је то језовита опрема! — И то је потребно. Дух ноћас има још далеко да путује. — До Лапланда. — А у јутру да буде у цркви. — И да седи уз предикаоницу. — А јао, ја се бојим! — Од чега се бојим? — Од духа. — А што се страшиш од њега? Он је већ одлетео даље. — О не ја сам видео — — Но, шта си видео? — Видео сам да је овде ушао. — Овде, у кошару? — Да. — Јеси добро видео? — Сасвим добро. Баш пре но што наиђосмо, видех духа где улази у кошару са једном врећом испод левог пазуха. — Тим боље. Даде нам се једном прилика да погледамо и духа у очи. — Да затворимо бацу, да дух не излети на њу. — Да запалимо светило и потражимо духа“.

За време последњег дела овога разговора чу се у крајњем куту кошаре неки шум. Момчадија укреса палидрвце, запази светиљку, коју беху собом понели, и отпочеше тражити по кошари, светлећи пред собом.

Викло се беше шћућурио у један угао, са леђима окренутим зиду.

Кад га угледаше, један од њих узвикну: „Ха ту је! — Изгледа као Викло. — Не видим ничег другог до неке рогуље. — Није то Викло, и ако ти изгледа да је он. Духови могу изгледати онако, како им се свиди. — Па, гле, има и крила. — И рог с катраном испод леве мишке. — О не, то је само прљава врећа. — Како ти тај још уме човеку заварати очи!“

Док они тако говораху, осветљујући га светлилом, не усуди се Викло ни претом мрднути.

„Шта сад да радимо с духом?“ запитаће опет неко из чете.

„Како он мени изгледа као рогуље, то држим да би му ваљало пребити један крак; сутра ћемо видети ко дође шантајући у цркву, тај ће бити дух. — Чуо сам да се духу не може одузети живот. Ајд сад да покушамо да ли је то истина! — Да, да покушамо!“ кликнуше сви, као из једнога грла.

„Ах, добри пријатељи, немојте ми чинити зла. Ја сам само Викло!“ јадиковао је, у својој невољи Викло, шћућурен у свом куту.

„Почујте само духа! Па тај уме и да говори! — Сад не видим више виле, него само Викла. — И ја. — Не дајте се заслепити. Дух вам је очи очарао и узео Виклово обличје. — Да покушамо!“ рече један од њих и извуче га из његова склоништа.

Још раније се беху снабдели тојагама. Пошто су га извукли из буцака, одмах га положише на трбух и отпочеше својски деветати. Вештац је стењао и врпољио се под ударцима.

„Дух хоће да умакне!“ повикаше други и наста-више макљати.

„За име Божје, немојте ме убити! Умрећу као и остали људи!“ узвикну Викло, који мишљаше, да му је куцнуо последњи час и да момчадија покушава да му живот одузме, како би видели да ли дух може заиста умрети.

Ама дух има баш Виклов глас! рекоше они и престаху ударати. У осталом, они су више дизали пращину но што су тукли. — Да ли ће то бити Викло? — Јесте ви доиста Викло? Говорите истину. — Ја сам заиста Викло. То је права истина. — Како сте дошли на овај

пут? — Ја — хтео сам — — муцао је Викло, али није могао наћи речи којом би се изразио.

„Ти си Викло“, рећи ће најзад неко од младића: „и то смо још у почетку знали, јер смо само због тога били на нокту целе ноћи, јер смо хтели да те укебамо у твојим неделима. Сад си наш заробљеник. Дуго си људе вукао за нос, али сад је свему крај. Испричаћемо људима твоје мајсторије и изложити те свачијем подсмеху. За казну можеш нам учинити свако зло својом враџбином: можеш противу нас подићи духове и аветиње, можеш нам послати на врат змије и акрене, можеш нашом стоком нахранити медведе, вукове и сву жгадију што ти стоји на служби. Али ти нам нећеш муле умаћи из руку. Дајте амо уже!“

(Свршиће се)

ПОЗОРИШНА ХРОНИКА

Мајчин благослов. Позоришна игра с певањем у 5 чинова. Написао Д'Енери и Лемоан.

Мислио сам већ више да Вам не говорим о овом нашем бедном Позоришту, после оне бруке са „Корњачом“. На све моје опомене и примедбе Управа је одговорила најбезочнијим рекламама, само да би свет намамила у Позориште. Ја молим људе да посећују наше Позориште, али их у исто време молим да не слушају оне, који су плаћени да их варају, но да се распитају код кога паметнијег, кад већ морају да питају некога: да ли да иду у Позориште. Има већ доста како ја памтим, али нисам никад ништа слично ни чуо ни видео, да Управа једног државног позоришта, окупи мамити публику као на вашару, за сваки комад, што га она измисли давати. Ово мало новина што је још остало, не могу да се натрукују довољно одушевљених препорука, које по неписмености одају своје канцеларско порекло. Здељао се један исти „поклич“ и за „Отаџбину“ и за „Егмонта“ и за „Грбоњу“ и за „Избирачицу“, па се тим истим стилем препоручила и — „Корњача“.

Надريدно се силан свет, по ложама све набијено да кренут' не може, и мал' те не у свакој ложи по једна девојка, кад тамо? Има тај свет шта и видети! Зашто га је Управа толико молила да дође? Не за малу ствар заистину: она је толико света срикала, да би се сам уверио како је се Краљ. Срп. Народно Позориште претворило у прост — *Караџоз!* Е па, брате, и то вреди платити да се види!

Морате ми бар признати да сам се ја уздржао рећи ма и једне речи о том скандалу. Ту осуду су изrekli и без мене сви листови почев од „Одјека“, „Дн. Листа“ и т. д. па све до оног честитог „Срп. Завета!“ (Читаоци нека ми не замере што и ово име помињем у једном породичном листу, који је намењен да уђе у поштене домове).

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Право да вам речем, кад сам видео докле је Управа дотерала са укусом; нарочито, кад сам приметио овај морал, који већ престаје бити *грешкански*, ја сам се решио да од ове установе дигнем руке — до бољих времена, бар док не буде могућно ући у ту зграду са једном метлом.....

Али Јанко не даде! Он вели, (а можда има и право) да ваља следити у корак овим људима, да треба пазити и белажити све етапе до које они буду згурали ову, још једину уметничку установу у Краљевини Србији!

И ја, шта ћу? слеглох раменима и — пристадох на овај одвратан посао!

*

Био сам сретне руке одмах у почетку. Отишао сам да видим „Мајчин Благодослов“, или тако звани „савојски бисер“. То је један од оних лудих комада, који се још одржавају у Позоришту, да не би оно изгубило своју угледну репутацију луде куће. Али то у данашње време није никакав дефект бити луд, напротив, од извесног сина то је постало врло пробитачно, то је чак постало врло лукративно, то се чак једино добро данас и плаћа. Ви сте чули да је некако око „Корњаче“ Управитељу дато 1000 дин. годишње додатка, а да је овај, овакав какав је, драматург, добио класу.

Ради одржања ове овако добротине атмосфере приредила се и представа „Мајчин Благодослов“. Иначе је сваком познато да се то „парче“ већ одавно преживело, да је цео жанр пропао, и да најзад и сам писац, који је те ужасне комаде фабрицирао, сретно скончао.

Денери је нестао, нема га више
Проливајте очи, горких суза кише!

С њим су изумрли и сви они маркизи, који су узимали сељанке за жене, и све оне алписке пастирке од којих су се градиле одједном оперске певачице.

Сад је ова последња улога допала нашој Управи, те од једног девојчета из Јагодине, хоће да створи за неколико месеци прву певачицу. Код нас су људи врло наивни па и у пркос јакој глупости, која донекле човека може да снабде извесном вештином, мисле, да је довољно расути по новинама рекламе, па намамити свет у Позориште, а кад је публика већ ту, онда најмити једно тридесетак „пљескача“, и — онда је тријумф готов. Сваки ће изаћи из Позоришта са признањем у дну душе: „е, није вајде, баиш се ова Управа збиљски стара ...итд....“

Не, такве капсуле више не пале. Ми ћемо овде разголитити целу маневру.

И поред тога што је сам комад врло слаб, подела је учињена да не може горе бити. Нико не би рекао да је у каквом озбиљном позоришту био. За време представе, иза мојих леђа, докле је галерија пљескала, ја сам чуо усклике индигнираних људи:

— „Ох, па ово је представа за децу“!

Под изговором да спрема „млађе снаге“ Управа је почела терати комедију са публиком. Замислите, молим вас, да се у тој кући Гавриловић, Љ. и И. Станојевић, Динуловић и други сматрају већ као „старе снаге“! Још ни један од њих није ни доспео до своје кулминације тачке, још сви они чак нису ни у годинама кад човек постаје великим уметником, јер су сви испод 40 год. и већ њих потискују, већ хоће да их замене „млађим снагама“, које су све сама деца и којима још треба најмање по 5—6 година да би се научили само како се „изгледа на позорници.“

Тако је било и са „Мајчиним Благодословом.“ Сем Чича Илије и у неколико Л. Рајковића сви су играли да не може горе а представа је текла скандалозно. То је се све удешавало зато, да би се створио кадар у коме би нова глумица г-ђица Бранковићева што боље изгледала. Међутим, тиме се не може нико обманути. Г-ђица Бранковићева је била рђава Шоншона.

Г-ђица Бранковићева је врло лепо учинила што се одала глумачкој вештини. Она је врло млада и врло пријатна, при том је из добре куће — што је веома велика особина — и школована је. Све су то најповољнији услови за сјајну будућност. Њен је глас доста пријатан, ма да је кратког даха, али специјално о њеном гласу нећу овом приликом да говорим, јер сам приметио да је била врло узбуђена, а у таквом случају глас грдно губи и његова права вредност не да се оценити. Сем тога неки, у чије разумевање ја имам вере, тврдили су ми да је на проби много боље певала. Све је то лепо. Ми јој честитамо на тој одважности и желимо јој најбољу срећу; кад би што од нас зависило ми би и што више за њу учинили, од простог исказивања наших жеља.

Али све то није доста па да се буде добра „Шоншона“. Она може имати најбоља расположења и неоспорни таленат, диван глас и обећавати незнам шта — она ипак није била добра Шоншона. Говорили су ми да је и то много од ње, па као за први пут, она је се славно показала... Ништа то не помаже. Мене се, публике, не тиче да ли је она први или стоти пут на позорници, да ли је она „млађа“ или „старија снага“, да ли много „обећава“ или не — то је све ствар Управе и оних који је примају, да би јој према томе услове одредили и да би знали какву пажњу да јој поклоне. Ја, публика, хоћу, тражим, за своје скупе паре, да она добро игра кад изађе преда ме да игра. То је све. Никаквих објасњења ја не трпим. Чим она ступи као Шоншона, ја тражим да она буде Шоншона, а не да говори јагодинским акцентом, и да прави неспретне покрете, који чак мене женирају. Нека с њом раде шта знају, нек она учи овде или ма где, нека иде у путујуће друштво или нек остане код нас — то је ствар њена и Управе; што ми, публика, захтевамо то је да она добро игра оно што изађе да игра. То је једини правилни

однос између публике и глумаца. Можда ће она бити највећа уметница кроз 10 година, од тога је мени слаба вајда, мени су три динара *данас* пропала; иначе је она требала оставити то за касније времена позвати нас да платимо те да је гледамо: кад постане добра глумица.

Нека јој не буде жао за ово што рекох. Ја говорим истину и она треба да види да је то тако. Нека изађе пред нас онда као Шоншона, кад може бити добра, а дотле нек учи и нека се спрема у малим, ситним неопажним улогама, у којима такође мора бити добра. У колико више буде имала талента, у толико ће брже претрчати ову приправну школу. Али то нек запамти и она и сви остали: неспремни нек не излазе пред нас, јер ми им никаквих извина нећемо примити, нити хоћемо да слушамо њихова објасњења. Никакве клаке ту не помогаше!

У Четвртак се давала „Гордана“ у част писца њена. Лаза је пробавио неколико дана међу нама и присуствовао је на представи „Гордана“ са новом поделом. Добро је учињено што је Гђици Јурковићевој дата Гордана, јер је она симпатичнија, личи више на херојкињу и што је најглавније лепо говори српски. Такође је добро учињено што је онај „Бривач“ подељен Динуловићу. Лазина снисходљивост и благонаклоност су познате, и није чудо што је он при поласку изјавио да је био задовољан приказом.

Spectator.

НАРОДНО БЛАГО

ПИРОЋАНКЕ

ПРЕВЕЛЕЖНО : Мил. Ђ. Станојевић УЧИТЕЉ

(СВРШЕТАК)

5

Марине жеље

Седи Мара у градину,
 На скуту вој огледало,
 На огледа бело лице,
 Лице гледа на говори :
 — Боже, милн, лена ти сам !
 „Кавво ми је бело лице,
 „Још да су ми црне очи,
 „Све бих момке подмамила
 „А Стојана и Јована
 „Варала би' три године,
 „Да и' тресу три грознице.
 „Једна лети, друга зимн,
 „Трећа само у пролеће,
 „Када цавти росно цвеће,
 „Када цавти и мирише.
 „Да миришу, да уздишу.

6

Николина братаница

Засвирило младо момче
 Уза село, низа село,
 Све излезе да га гледа :
 И малечко и големо,
 И жењено, не жењено,
 И владика и патрика
 И попови и ђакови
 И Никола млад касанин
 И његова братаница :
 На дувар се навалила,
 Беле руће прекретила,
 Гајтан веће премакнула
 Црне очи преклопила.
 На главу јој алев фесак
 На фесићу зелен венчак
 Кој год прође у њу гледа :
 А кадија и војвода
 Један другог запиткују :
 — Чија ли је ова мома ? —
 Николина братаница.

7

Петријица коловођа

Петријица тавац води
 До њу игра младо момче
 За руку ју, потискује
 На ногу ју поступкује
 Говори му Петријица :
 — Мудро, лудо, бре ђаволе !
 Ене отац где ме гледа
 Ене мати где се смеје
 Ене братак где ми прети :
 Уста има, језик нема
 Па ми прстом припрећује ...

Чишаоцима

Молимо све претплатнике који дугују **Звезди** што за прошлу годину и јануар месец ове године, да изволе послати дуг Штампарији Павловића и Стојановића. Претплату за фебруар па на даље нека шаљу на адресу власника **Звезде** Стевана М. Веселиновића професора Богословије.

Садржај : „Последње пролеће“ песма. — „Жртва љубави“ (наставак). — „Брука“ песма — „Где поморанце зру“ (наставак). — „Вештац“. — „Позоришна зреница“. — „Народно благо“. — „Чишаоцима“.

Власник : Ст. М. Веселиновић. — Парна Радикална Штампарија — Уред.: Ј. М. Веселиновић

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА